

Министерство культуры Республики Беларусь

Белорусский государственный университет
культуры и искусств

КУЛЬТУРА БЕЛАРУСИ: РЕАЛИИ СОВРЕМЕННОСТИ

XIV Международная научно-практическая конференция,
посвященная 50-летию учреждения образования
«Белорусский государственный университет
культуры и искусств»
(Минск, 7 октября 2025 г.)

Сборник научных статей

Минск
БГУКИ
2025

УДК 008+930.85(476)(082)
ББК 71(4Бел)я431
К 906

Редакционная коллегия:

*Н. В. Карчевская (пред.), Е. Е. Корсакова, Ю. М. Галковская,
Е. В. Пагоцкая, Т. В. Ротко, С. В. Масленченко*

Рецензенты:

*Т. В. Котович, доктор искусствоведения, профессор;
С. Н. Немцова-Амбарян, доктор искусствоведения, доцент*

К906 **Культура** Беларуси: реалии современности : XIV Междунар. науч.-
практ. конф., посвящ. 50-летию учреждения образования «Бел. гос. ун-т
культуры и искусств», Минск, 7 окт. 2025 г.: сб. науч. ст. / М-во
культуры Респ. Беларусь, Бел. гос. ун-т культуры и искусств ; редкол.:
Н. В. Карчевская (пред.) [и др.]. – Мн. : БГУКИ, 2025. – 374 с.
ISBN 978-985-522-395-6.

В сборник вошли статьи участников XIV Международной научно-практической конференции «Культура Беларуси: реалии современности», посвященной 50-летию Белорусского государственного университета культуры и искусств.

В докладах ученых и исследователей из Беларуси, России, Китая, Азербайджана рассмотрены актуальные проблемы теории и истории искусства и культуры, аспекты и приоритеты развития библиотечно-информационной деятельности, современные тенденции музейного дела и охраны историко-культурного наследия, язык и литература как компоненты информационно-образовательного пространства, актуальные направления исследований социально-культурной деятельности, информационные технологии и цифровизация культуры в XXI в.

Издание адресуется научным работникам, преподавателям, аспирантам, магистрантам и студентам учреждений высшего образования сферы культуры.

УДК 008+930.85(476)(082)
ББК 71(4Бел)я431

*Издание осуществлено при финансовой поддержке
Министерства культуры Республики Беларусь*

ISBN 978-985-522-395-6

© Учреждение образования
«Белорусский государственный
университет культуры и искусств», 2025

СОДЕРЖАНИЕ

<i>Белакурскі В. М., Белакурская Ж. Я. Філасофія і паэзія</i> як спасціжэнне існага	8
<i>Бортновский В. В. Творческий портрет Л. М. Гинзбурга в контексте</i> музыкальной культуры России XX в.	12
<i>Вайцехович Н. Ю. Современные направления социокультурной</i> деятельности библиотек.....	14
<i>Вдовина Н. В., Авгуль Л. А., Николенко А. В. Вклад профессорско-</i> преподавательского состава факультета информационно-документных коммуникаций БГУКИ в исследование актуальных проблем библиотечно- информационного образования Беларуси.....	20
<i>Власова Ю. В. Актуализация еврейского культурного наследия</i> в музеях Национального Полоцкого историко-культурного музея- заповедника.....	23
<i>Войтик С. Ф. Многоголосие в традиционном ансамблевом пении</i> Центральной Беларуси на примере Минской области	27
<i>Волоткович В. М. Музыкально-просветительская деятельность как</i> форма духовного искусства	31
<i>Галковская Ю. Н. О контексте и концептах современного</i> библиотечно-информационного образования	36
<i>Гладырева Н. А. Перспективы развития медиабезопасности</i> в университетских библиотеках: взгляд в будущее	41
<i>Го Хэцзюнь. Чань-буддизм в диалоге религий средневекового</i> Китая	43
<i>Гончарик Н. Г., Серёгина Л. А. Цифровая трансформация</i> коммуникаций учреждений культуры: средства реализации и проблемы	46
<i>Гриценко А. Б. Художественные черты архитектурных пейзажей</i> кричевских художников первой четверти XXI в.	50
<i>Громова О. М. Продвижение культурной самобытности российских</i> регионов: идентификационные стратегии	54
<i>Даррас Р. Н. Культурная уникальность в условиях глобализации:</i> стиль жизни белорусов	56
<i>Джумантаева Т. А. Музеализация как метод актуализации историко-</i> культурного наследия в креативном пространстве исторического города.....	60
<i>Довжик Е. Н. Оркестровые принципы Джона Филипа Сузы</i>	65
<i>Дун Сяосинь. Жанрово-тематическое разнообразие европейской</i> фарфоровой скульптуры малых форм XVIII – начала XXI в.	70
<i>Дэн Цзяюе. Исторические истоки и культурное значение традиции</i> «Железный цветок» уезда Цюэшань.....	74
<i>Ермоленко В. Е. Культурная память: как прошлое становится</i> частью нас.....	77

<i>Жилинская Т. С., Якимович В. С., Бабенкова Н. Д.</i> Мобильное приложение как инструмент популяризации музыкального наследия	82
<i>Жэнь Сюйкунь.</i> Детский радиотеатр как средство гражданско-патриотического воспитания детей в Беларуси и Китае.....	86
<i>Зими́на М. В.</i> Этические аспекты реставрационного вмешательства в структуру музейного предмета.....	91
<i>Зыгмантович С. В.</i> Формирование научно-исследовательской компетентности магистрантов специальности «библиотечно-информационная деятельность»	94
<i>Зыкун Г. В.</i> Применение мобильного информационного комплекса в социокультурной деятельности органов пограничной службы Республики Беларусь: исторический и современный опыт.....	100
<i>Зыховская Н. Л.</i> Видеоигры в контексте подростковой социализации: анализ дискурсов и моделей взаимодействия	103
<i>Клопотюк Д. И.</i> Гейминг: подростковая идентичность в эпоху цифровой культуры.....	107
<i>Коваленя Е. Г.</i> Деятельность системы зарубежных культурных центров Китайской Народной Республики в Республике Беларусь	111
<i>Козленко Е. Ю.</i> Потенциал социального партнерства в контексте социокультурной деятельности библиотек	114
<i>Косареvская В. А.</i> Анализ проблем авторского права в музыкальной индустрии Беларуси.....	118
<i>Кошина Е. И.</i> Из опыта преподавания сценической речи на кафедре театрального творчества БГУКИ.....	122
<i>Красилов Б. А.</i> Художественное осмысление образа Родины в театрализованном эпизоде «Помним, гордимся, не предадим!»	126
<i>Кривошеева С. В.</i> Специфика применения инновационных технологий в сценографии драматического и музыкального театра Беларуси первой четверти XXI в.	130
<i>Криштаносова Е. А.</i> Специфика социокультурной коммуникации в современном обществе	132
<i>Крывалап А. Д.</i> Метадалагічная спадчына культурных даследаванняў: сацыяльны дэтэрмінізм.....	135
<i>Кудинова А. В.</i> Музейные индустрии и культурно-познавательный туризм	139
<i>Кудрявцева Е. Л., Платонова Э. Е.</i> Некоторые вопросы организации процесса обучения иностранному языку на современном этапе	142
<i>Кухто Л. К.</i> Интерпретация текстов традиционной китайской культуры как предметная область современных исследований.....	146
<i>Лаво Р. С., Морозов С. А.</i> Музейные индустрии и арт-бизнес.....	149
<i>Лазаретова И. В.</i> Фортепианный цикл Е. В. Атрашкевич «Музыкальное приношение преподобной Евфросинии, игумении и княжне Полоцкой» как духовно-просветительский проект современного белорусского искусства.....	152
<i>Лампе И. Ю.</i> Использование специфических средств японской культуры в работах современных белорусских художников.....	156
<i>Ландина Л. В.</i> Коммеморация в цивилизациях Античности	161

<i>Лінькова Н. А.</i> Сучасная беларуская выцінанка як сродак рэпрэзентацыі нацыянальнай культурнай спадчыны.....	165
<i>Лубінская А. П.</i> Фарміраванне моўнай асобы будучага спецыяліста ў сферы культуры і мастацтваў.....	168
<i>Лун Сін'япин.</i> Сравнительный анализ рекреационных пространств Беларуси и Китая.....	172
<i>Любимов Я. А.</i> Цифровые миры как «лаборатории мира»: к постановке проблемы и методологии исследования симбиотических сообществ.....	176
<i>Мальшева Д. А.</i> Фестиваль в контексте функционирования праздничной культуры региона: логика экосистемного подхода.....	178
<i>Мартиросян К. М., Вицелярова К. Н.</i> Роль высших учебных заведений в формировании ценностных ориентиров патриотизма и гражданственности у студенческой молодежи	181
<i>Масленченко С. В.</i> Трансформация понимания цифровизации культуры в контексте развития искусственного интеллекта.....	186
<i>Машнюк Г. А.</i> Месца дзіцячых музеяў у краінах Азіі ў першай чвэрці ХХІ ст.	189
<i>Миргородский А. Г.</i> Воспитательный аспект музыки в формировании активной гражданской позиции	192
<i>Михалёва Е. А.</i> Любовь, брак, многодетность – традиционные семейные ценности белорусов.....	196
<i>Мишуткина Т. И.</i> Социокультурное проектирование: актуальность исследований в контексте формирования цифровой культуры будущих специалистов.....	199
<i>Молдованова Е. С.</i> Интерпретация детской игры в западном культурном дискурсе.....	203
<i>Мордань Д. А.</i> Белорусское народное песенное искусство в театральном искусстве: психологический и эмоциональный аспект	206
<i>Новикова В. А.</i> Мифы и легенды в современной театрально- музыкальной культуре Беларуси.....	209
<i>Носикова К. А.</i> Семья как художественная концепция: витебский текстиль на VII Международном фестивале «Текстильный букет».....	212
<i>Павлова О. А.</i> К вопросу о гносеологическом статусе теории социально-культурной деятельности в эпоху креативных индустрий	217
<i>Пагоцкая Е. В.</i> Особенности организации творческой деятельности студентов факультета художественной культуры БГУКИ	221
<i>Пациенко С. А.</i> Историко-культурный туризм как средство формирования патриотических ценностей в молодежной среде.....	224
<i>Песецкая Т. И., Новицкая К. И., Пашкевич М. А.</i> Нейронные сети как драйвер создания медиаконтента для учреждений культуры.....	228
<i>Петражыцкая В. М.</i> Гадзіннікі ў зборах музеяў Віцебскай вобласці: аналіз крыніц паступлення і асаблівасці складу калекцый	232
<i>Пириев И. Ф.</i> Театральное искусство в призме теории нечеткой логики	235
<i>Писарчик М. С.</i> Музыкальное и театральное искусство в контексте драматического спектакля	238

<i>Пісарэнка А. М.</i> Культура маўлення спецыяліста як спосаб эфектыўных зносін у прафесійнай сферы	241
<i>Рогачёва О. В.</i> Эволюция понятия «рекреация» в контексте современной педагогики досуга	245
<i>Самосюк Н. В.</i> Супрасльскі монастырь в социокультурном контексте межрелигиозных споров в межвоенный период	248
<i>Свердлова Ю. М.</i> Арт-коммуникация как отражение реляционной парадигмы в искусстве	251
<i>Свечникова Е. В.</i> Современное искусство Беларуси: поиск нового.....	255
<i>Севастов К. В.</i> Искусство постмодерна как фактор проблематизации процесса самоопределения: трансгрессия идентификации в современном киноискусстве	260
<i>Сергеева О. О.</i> Исполнительство на барочном гобое в контексте возрождения аутентичной музыкальной культуры	264
<i>Славинская Н. В.</i> Новые религиозные движения: концептуализация термина	268
<i>Смолік А. І.</i> Станаўленне і развіццё навуковых гісторыка- культурных ведаў у Беларусі	272
<i>Соколовская М. М.</i> Семиотика китайской культуры	276
<i>Столяр О. Н.</i> Перспективы развития бального танца в Беларуси	279
<i>Столяров Н. Ф.</i> Библиотека при Свято-Симеоновском кафедральном соборе в контексте возрождения религиозной жизни Бреста	283
<i>Су Жуңцзи.</i> Актерские школы драматического театра Китая и Беларуси второй половины XX в.: проблемы синтеза национальных традиций и учения К. С. Станиславского.....	285
<i>Сун Чанлун.</i> Особенности репрезентации исторической памяти о войне в культурно-парковых и мемориальных комплексах Китая и Беларуси.....	289
<i>Сюй Цзинань.</i> Поэтичность в живописи Натальи Залозной	293
<i>Трофимук С. В.</i> Специфика влияния семейной и школьной среды на развитие навыков чтения у младших школьников	297
<i>Трусаў А. А.</i> Захаванне, кансервацыя і рэстаўрацыя керамічных вырабаў	300
<i>Тупчиенко Б. Н.</i> Образы богов и героев в современной книжной иллюстрации Беларуси и России	305
<i>Тычына С. М.</i> Асаблівасці псіхалагізму ў апавесці М. Зарэцкага «Голы звер».....	308
<i>Фань Чжунтао.</i> Исследование орнаментов повседневных артефактов в китайском и белорусском декоративно-прикладном искусстве	312
<i>Федорец Я. В., Василевич О. Е.</i> Формирование белорусского натюрморта: истоки интереса к жанру в творчестве И. Ф. Хруцкого.....	316
<i>Федосова А. А., Гаврилова А. В.</i> Культурно-детерминированная адаптация цветовых решений в рекламной коммуникации: анализ белорусской и китайской аудиторий	319

<i>Хамутова І. В.</i> Культуралагічнае даследаванне абраду калядання: метадалагічны апарат	324
<i>Ци Ятин, Ротыко Т. В.</i> Вклад Марка Шагала в искусство книги.....	326
<i>Чжан Ваньцин.</i> Пасторальная живопись китайского художника Ван Кеды.....	331
<i>Чжан Янь.</i> Развитие китайского хореографического образования в эпоху династии Тан (618–907 гг.)	334
<i>Чжоу Тун.</i> Опыт проведения китайско-российских международных соревнований по танцевальному спорту в 2024 г.	336
<i>Чжу Гэлимэн.</i> Преломление древних церковно-певческих традиций в церковной музыке А. Бондаренко	339
<i>Чжун Дачжэндун.</i> Трансформации традиционной культуры в условиях урбанизации: теоретический аспект	342
<i>Чэнь Вэньвэнь.</i> Развитие современного любительского декоративно-прикладного искусства Беларуси в культурном пространстве XXI в.....	345
<i>Чэнь Пэйцзинь.</i> Кантата «Хуанхэ» Сянь Синхая как образец творческой интерпретации традиций европейской академической музыки	349
<i>Шелупенко Н. Е., Пинчук А. С.</i> Ценности-цели и ценности-средства гражданско-патриотического воспитания студенческой молодежи.....	354
<i>Шеметова А. А.</i> Патриотическая составляющая адаптации китайских обучающихся в Республике Беларусь.....	357
<i>Шипунова Е. А., Ерёменко А. Г.</i> Доступная среда в музейном пространстве.....	361
<i>Юе Мин.</i> О трактовке принципа концертности в современной белорусской и китайской музыке.....	366
<i>Языкович В. Р.</i> Анализ социокультурной динамики белорусского общества в трудах ученых БГУКИ	369

А. Д. Крывалап, кандыдат культуралогіі, загадчык кафедры культуралогіі і псіхалага-педагагічных дысцыплін Інстытута павышэння кваліфікацыі і перападрыхтоўкі кадраў установы адукацыі «Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт культуры і мастацтваў»

МЕТАДАЛАГІЧНАЯ СПАДЧЫНА КУЛЬТУРНЫХ ДАСЛЕДАВАННЯЎ: САЦЫЯЛЬНЫ ДЭТЭРМІНІЗМ

Анатацыя. Разглядаюцца адрозненні ў разуменні сувязі паміж тэхналогіямі і сацыяльна-культурнай дынамікай у межах культуралогіі і культурных даследаванняў. Культуралогія разглядаецца з пункту гледжання Л. Уайта, які знаходзіўся на пазіцыях тэхналагічнага дэтэрмінізму. Культурныя даследаванні прадстаўлены творчасцю Р. Уільямса і яго разуменнем сацыяльна-культурнага дэтэрмінізму. Не аспрэчваецца магчымасць выкарыстання тэхналагічнага ці сацыяльна-культурнага дэтэрмінізму, замест гэтага падкрэсліваецца дысцыплінарная розніца паміж культуралогіяй і культурнымі даследаваннямі. Гэта можа быць істотным адрозненнем у разуменні дынамікі культуры для культуралогіі і культурных даследаванняў.

Ключавыя словы: тэхналагічны дэтэрмінізм, сацыяльны дэтэрмінізм, культуралогія, культурныя даследаванні.

A. Krivolap, PhD in Culturology, Head of the Department of Culturology and Psychological and Pedagogical Disciplines of the Institute for Advanced Studies and Retraining of Personnel of the Educational Institution «Belarusian State University of Culture and Arts»

METHODOLOGICAL HERITAGE OF CULTURAL STUDIES: SOCIAL DETERMINISM

Abstract. Differences in understanding of the relationship between technology and socio-cultural dynamics within culturology and cultural studies are examined. Culturology is considered from the point of view of L. White, who was in the positions of technological determinism. Cultural studies are represented by the work of R. Williams and his understanding of socio-cultural determinism. The possibility of using a technological or socio-cultural determinism is not disputed, instead the disciplinary difference between culturology and cultural studies is emphasized. This can be a significant difference in understanding the dynamics of culture or culturology and cultural studies.

Keywords: technological determinism, social determinism, culturology, cultural studies

Адрозненне паміж культуралогіяй і культурнымі даследаваннямі не з'яўляецца выключна тэрміналагічным, у сэнсе немагчымасці дакладнага перакладу з адной мовы на іншую. І дакладна, што ўсе гэтыя тэрміны не з'яўляюцца сінанімічнымі, хоць і скіраваны на даследаванне аднаго феномена,

які прынята называць культурай у шырокім сэнсе. Калі Л. Уайт прапаноўваў ідэю адасобленай ад антрапалогіі дысцыпліны, якая б вывучала культуру, то ён прапанаваў назву «культуралогія» (culturology). І зрабіў гэта, не ведаючы пра падобную прапанову хіміка В. Оствальда (die Kulturologie), зробленую ў 1909 г. Дадзены тэкст прысвечаны не таму, хто першы прапанаваў тэрмін «культуралогія», а якім чынам ствараліся магчымыя падыходы да развіцця культуры.

Мэта артыкула – паказаць адрозненні ў разуменні сувязі паміж тэхналогіямі і сацыяльна-культурнай дынамікай у межах культуралогіі і культурных даследаванняў. Іншымі словамі, які з магчымых дэтэрмінізмаў, тэхналагічны ці сацыяльны, з’яўляецца рухавіком для трансфармацыі культуры.

У першую чаргу варта звярнуцца да навуковай спадчыны антрапалага Л. Уайта, каб зразумець, якім чынам ён абгрунтоўваў неабходнасць стварэння культуралогіі: «Фундаментальны працэс у культурных (суперарганічных) з’явах, а таксама ў арганічных і нават неарганічных з’явах, на думку аўтара, з’яўляецца эвалюцыйным. Ужыванне пункту гледжання і прынцыпаў філасофіі эвалюцыі гэтак жа важнае для вырашэння многіх праблем у культуралогіі, як і ў біялогіі ці фізіцы» [4, р. 571]. Гэта першае выкарыстанне тэрміна культуралогіі ў лаканічнай форме акрэслівае будучую распрацаваную канцэпцыю культуры Л. Уайта – эвалюцыянізм і агульнанавуковыя прынцыпы да вывучэння культуры.

Паводле Л. Уайта, чалавек разумны мае ўнікальную здольнасць, якая прынцыпова адрознівае яго ад усіх іншых жывых істот, – гэта здольнасць да сімвалізацыі. Сацыяльныя сістэмы іншых жывых відаў з’яўляюцца функцыямі адпаведных біялагічных арганізмаў, і толькі людзі ў сваіх паводзінах не абмежаваны функцыямі арганізму. «Чалавечыя паводзіны не змяняюцца са зменай арганізма; яны змяняюцца са змяненнем экстрасаматэчнага фактару культуры. Чалавечыя паводзіны з’яўляюцца функцыяй культуры. Калі мяняецца культура, то адпаведна мяняюцца і паводзіны» [1, с. 427–428]. І тут варта не выкарыстоўваць дадатковыя мадэлі і канцэпцыі іншых дысцыплін, каб зразумець культуру, што непазбежна вядзе да міждысцыплінарных канфліктаў. «Культуролаг ведае таксама і тое, што культурны працэс тлумачыцца ва ўласных тэрмінах» [Там жа, с. 432]. Акрэсленне культуралогіяй уласных сфер для даследавання вядзе да таго, што яна «ўрываецца ў межы, ужо ўстаноўленыя для сябе псіхалогіяй і сацыялогіяй» [Там жа, с. 437]. Але гэта звычайны працэс вызначэння ўласных даследчых палёў для розных дысцыплін. Значнасць культуралогіі ў тым, што «яна выяўляе адносіны паміж чалавечым арганізмам, з аднаго боку, і той экстрасаматэчнай традыцыяй, якой з’яўляецца культура, з іншага» [Там жа, с. 441].

Можна сказаць, што ў сваім праграмным артыкуле «Энергія і эвалюцыя культуры» Л. Уайт спрабуе паказаць механізмы і законы, якія прыводзяць у рух працэс трансфармацыі культуры. Так, у межах культуры як арганізаванай і інтэграванай сімвалічнай сістэмы аўтар вылучае тры падсістэмы: тэхналагічную, сацыялагічную і ідэалагічную. Але паміж імі існуе пэўная іерархія. Некаторыя падсістэмы з’яўляюцца больш значымі ў культурным працэсе, чым іншыя. Як безапелляцыйна сцвярджае Л. Уайт: «Галоўную ролю адыгрывае тэхналагічная сістэма. І гэта цалкам адпавядае нашым чаканням.

Па-іншаму быць не можа» [3, с. 41]. Такая культурная сістэма можа быць візуалізавана з дапамогай трох гарызантальных слаёў: тэхналагічны знаходзіцца ў падмурку, філасофскі – зверху, а сацыяльны зацiснуты паміж імі. Такім чынам, «ключ да разумення росту і развіцця культуры – тэхналогія» [Там жа, с. 42]. Дакладней, размова ідзе не пра ўсе тэхналогіі, а ў першую чаргу пра звязаныя з энергіяй, калі «функцыянаванне культуры як цэлага вызначаецца неабходнай для гэтага колькасцю энергіі і тым, якім чынам яна выкарыстоўваецца» [Там жа, с. 43]. Падобная залежнасць сацыяльна-культурнага развіцця ад стану тэхналогій з’яўляецца ўзорным прыкладам тэхналагічнага дэтэрмінізму. Далей Л. Уайт прапанаваў асноўны закон культурнай эвалюцыі: «Пры іншых роўных умовах культура развіваецца па меры таго, як павялічваецца колькасць энергіі, спажывана ў год на душу насельніцтва, або па меры росту эфектыўнасці прылад працы, пры дапамозе якіх выкарыстоўваецца энергія» [Там жа, с. 44]. У такім разуменні не застаецца месца для спонтаннасці, ірацыянальнасці ці невытлумачальных дзеянняў асобы. Паводзіны чалавека павінны быць адасоблены ад культуры, таму што «паводзіны людзей – функцыя культуры. Культура – канстанта, паводзіны – пераменная: калі змяніцца культура, змяняцца і паводзіны» [2, с. 115]. Таксама Л. Уайт падкрэслівае, што «паміж паводзінамі і культурай, псіхалогіяй і культуралогіяй мы праводзім сапраўды такое ж адрозненне, якое існуе паміж гаворкай і мовай, псіхалогіяй гаворкі і лінгвістыкай. Раз яно з’яўляецца прадуктыўным у адным выпадку, то можа быць прадуктыўным і ў іншым» [Там жа, с. 123]. Можна падсумаваць, што праект культуралогіі як асобнай дысцыпліны, які быў прапанаваны Л. Уайтам, грунтуецца на татальным тэхналагічным дэтэрмінізме. Так, культура развіваецца, ёсць прадумовы для прагрэсу і не выключаецца магчымасць заняпаду, але ўсё гэта залежыць не ад волі індывідаў, а дэтэрмінавана ўзроўнем развіцця тэхналогій.

Падобнае разуменне сувязі тэхналогій і грамадства з’яўляецца прынцыповым момантам, у якім погляды культуралогіі разыходзяцца з культурнымі даследаваннямі. У якасці прыклада іншага разумення логікі і драйвера сацыяльна-культурных трансфармацый звернемся да класіка культурных даследаванняў Р. Уільямса. У працы «Тэлебачанне: тэхналогія і культурная форма» ён разглядае гісторыю і логіку развіцця тэхналогій вяшчання (радыё і тэлебачанне) у першай палове XX ст. Спачатку Р. Уільямс апісвае дамінуючую сістэму поглядаў на развіццё тэхналогій і грамадства, а потым аспрэчвае выключнасць і безальтэрнатыўнасць канцэпцыі тэхналагічнага дэтэрмінізму. З аднаго боку, «новыя тэхналогіі адкрываюцца ў выніку ўнутранага працэсу даследаванняў і распрацовак, які затым стварае ўмовы для сацыяльных змен і прагрэсу» [5, р. 5]. А з іншага, «тэлебачанне, як і любая іншая тэхналогія, становіцца даступным як элемент або сродак у працэсе змен, якія ў любым выпадку адбываюцца або вось-вось адбудуцца. У адрозненне ад чыстага тэхналагічнага дэтэрмінізму, гэты погляд падкрэслівае іншыя прычынныя фактары сацыяльных змен <...> любая канкрэтная тэхналогія тады з’яўляецца быццам бы пабочным прадуктам сацыяльнага працэсу, які іншым чынам дэтэрмінаваны. Яна набывае эфектыўны статус толькі тады, калі выкарыстоўваецца для мэт, якія ўжо ўтрымліваюцца ў гэтым вядомым сацыяльным працэсе» [Там жа, р. 6]. На прыкладзе тэлебачання Р. Уільямс паказвае, што

магчыма распрацаваць гісторыю вынаходніцтва і развіцця тэхналогіі, а таксама сацыяльную гісторыю тэлебачання як тэхналогіі, калі логіка развіцця тэхналогіі непасрэдным чынам вызначае наступныя «нечаканыя» адкрыцці. Можна сказаць, што адкрыццё электрамагнітных хваляў у XIX ст. перадвызначыла адкрыццё такіх тэхналогій, як мабільная сувязь і Wi-Fi. Але пытанне часу ці калі будуць зроблены гэтыя адкрыцці шмат у чым залежыць ад сацыяльнай гісторыі выкарыстання тэхналогіі. Адны сацыяльныя ўмовы дзейнічаюць як «замарозка» развіцця тэхналогій, а іншыя спрыяюць інтэнсіфікацыі даследаванняў. Так, менавіта сацыяльна-культурныя ўмовы забяспечылі папулярнасць радыё і запаволенае развіццё тэлебачання ў першай палове XX ст., калі «сродкі сувязі апырэджвалі іх змест» [Там жа, р. 19]. Можна сказаць, што папулярнасць радыё тлумачыцца адпаведнасцю магчымасцей гэтай тэхналогіі да сацыяльна-культурных запытаў у грамадстве. Не тэхналогіі ствараюць новыя формы камунікацыі ў грамадстве, а грамадства абірае тыя формы, якія найлепшым чынам адпавядаюць іх уяўленням і правілам. Сам Р. Уільямс далей разглядае тэлебачанне амбівалентна як тэхналогію і як культурную форму, калі тэхналогія можа быць глабальнай, але мець мноства лакальных форм выкарыстання. Не тэхналогіі развіваюцца самі па сабе без удзелу запытаў грамадства, улады, камерцыйнага і вайсковага сектараў, а менавіта з боку гэтых зацікаўленых акцораў у грамадстве і ствараецца запыт на з'яўленне новых культурных форм камунікацыі.

Падсумоўваючы вышэйсказанае, варта адзначыць, што ў артыкуле наглядна паказана канцэптуальнае адрозненне паміж культуралогіяй і культурнымі даследаваннямі. Культуралогія як дысцыпліна грунтуецца на тэхналагічным дэтэрмінізме, калі развіццё тэхналогій робіць магчымым развіццё культуры і грамадства. Падыход культурных даследаванняў сыходзіць з сацыяльна-культурнага дэтэрмінізму, калі культура стварае запыт на новыя формы ўзаемадзеяння і тэхнічныя геніі спрабуюць знайсці прымальны адказ. Гэта можа быць істотным адрозненнем у разуменні дынамікі культуры для культуралогіі і культурных даследаванняў. Абедзве канцэпцыі маюць роўныя правы на існаванне і актыўна выкарыстоўваюцца ў разуменні працэсаў сацыяльна-культурнай дынамікі.

1. *Уайт, Л.* Избранное: наука о культуре / Л. Уайт ; пер. с англ. О. Р. Газизова, П. В. Резвых. – М. : РОССПЭН, 2004. – 959 с.

2. *Уайт, Л. А.* Понятие культуры / Л. А. Уайт ; пер. Е. М. Лазаревой // Антология исследований культуры. Т. 1. Интерпретация культуры / редкол.: Л. А. Мостова [и др.]. – СПб., 1997. – С. 17–48.

3. *Уайт, Л. А.* Энергия и эволюция культуры / Л. А. Уайт // Вопросы социальной теории. – 2017. – Т. 9. – С. 39–63.

4. *White, L. A.* A Problem in Kinship Terminology / L. A. White // American Anthropologist. – 1939. – Vol. 41, № 4. – P. 566–573.

5. *Williams, R.* Television: Technology and Cultural Form / R. Williams. – 3rd ed. – London : Routledge, 2003 – 172 p.